

Triangelstraat 156-158
3822 DJ Amersfoort
033 7370645
www.davincieemland.nl

Rondetafelgesprek Passend onderwijs
Woensdag 27 juni 2018

Vanuit mijn huidige verantwoordelijkheid, directeur van een school voor hoogbegaafde leerlingen, neem ik deel aan deze rondetafelgesprek over Passend onderwijs. Mijn position paper richt zich echter niet op deze doelgroep, maar op de effecten van het huidige onderwijssysteem en invloed van Passend onderwijs hierop.

Zodra er een keuze wordt gemaakt om alle leerlingen in het PO en VO Passend onderwijs bieden en het beleid daarop is gericht, staat de leerling centraal en is de organisatievorm en het systeem ondergeschikt. Het maakt dan niet meer uit voor welk type leerling er een Passend aanbod wordt gecreëerd.

Passend onderwijs is meer dan. .

'Het doel van passend onderwijs is om voor alle kinderen een zo passend mogelijke plek te realiseren. Om onderwijs te bieden dat leerlingen uitdaagt, dat uitgaat van hun mogelijkheden en rekening houdt met hun beperkingen.

Kinderen gaan, als het kan, naar het regulier onderwijs. Dichtbij huis en in een vertrouwde omgeving. Het speciaal onderwijs blijft bestaan voor kinderen die daar het best op hun plek zijn. Zo worden alle leerlingen zo goed mogelijk voorbereid op een vervolgopleiding en op een plek in de samenleving'.

Passend onderwijs is er voor alle kinderen en gaat daarom verder dan het plan van aanpak in eerste instantie beoogt. Het richt zich op de aanpak en complexiteit van lichte en zware ondersteuning met of zonder indicatiesystematiek, waardoor de middelen voor extra ondersteuning beheersbaar en betaalbaar worden. Wat echter te weinig in dit plan is meegenomen is de onderliggende oorzaken van een (te) hoge verwijzing richting het speciaal onderwijs. Het reguliere PO en VO hebben de laatste decennia, onder de verschillende regeringen en coalities, veel onderwijsvernieuwingen moeten doorstaan. Allen gericht op efficiëntie, schaalvergroting, kostenbeheersing en onderwijskwaliteit. Het onderwijs heeft aan al deze vernieuwingen inhoud gegeven met een (te) grote interne gerichtheid. De vernieuwingen en daarmee beoogde toename van de kwaliteit van onderwijs werden keer op keer niet naar tevredenheid gerealiseerd. De controle en toezicht op de strategische, tactische en operationele uitvoering namen toe, overregulering en bureaucratie is het resultaat.

Bovenstaande is een kritische overall zienswijze op de ontwikkelingen in het onderwijs, waarmee ik kenbaar maak dat wij nog steeds meer moeten doen dan uitsluitend de uitvoering van het plan Passend onderwijs. Het onderwijssysteem moet om. Er zijn tal van goede initiatieven en denkrichtingen, er is voldoende ambitie, wil en inzet. In de basis zie ik nog te weinig fundamentele veranderingen, waardoor het onderwijs beter aansluit op 'een plek in de samenleving' in het algemeen en de ontwikkeling van kinderen in het bijzonder in een wereld die kantelt in een tijdperk met maatschappelijke, economische en technologische veranderingen (Nederland Kantelt; boek Jan Rotmans).

De laatste decennia is het ons niet gelukt om de beoogde onderwijsvernieuwingen door te voeren. Kijkend naar de veranderingen in dit tijdperk is er een noodzaak voelbaar en merkbaar. Ik ben voorzichtig positief, maar dat gaat verder dan de uitvoering van het plan van aanpak Passend onderwijs.

Triangelstraat 156-158
3822 DJ Amersfoort
033 7370645
www.davincieemland.nl

Duidelijkheid over ondersteuningsaanbod

De duidelijkheid over het ondersteuningsaanbod is toegenomen. Ik zie steeds meer samenwerkingsverbanden die gericht en gefaseerd beleidskeuzes maken voor hun regio. De verander- en ontwikkelcapaciteit van samenwerkingsverbanden / schoolbesturen / scholen is een traject van lange adem. Het effect is merkbaar, maar het tempo (nog) ontoereikend.

Minder bureaucratie

De bureaucratie en registratie neemt niet af. De verantwoording en rapportering richting bestuur, inspectie, zorg, ouders en andere instanties blijft onverminderd hoog. Hiervoor is nog een adequate oplossing gevonden. Onder invloed van een nieuwe hype bij ouders die 'niet gehoord worden' wordt er steeds vaker de vertrouwenspersoon, klachtencommissie of advocatuur ingeschakeld en neemt onverantwoord veel tijd in beslag in verband met het opstellen van verweerschriften etc.

Goede docenten voor de klas

De negatieve berichtgevingen over het onderwijs hebben het imago voor het onderwijsvak sterk beïnvloed. De instroom nam af, de kwaliteit heeft lange tijd onder druk gestaan. De benodigde verandering in functies en posities blijven, net als de noodzakelijke veranderingen in het onderwijs, uit. Bewonderenswaardig is de inzet en motivatie van de mensen die wel voor het onderwijs kiezen. Opmerkelijk vind ik het collectieve besef binnen de sector dat 'het anders' moet, maar het onvermogen om het ook daadwerkelijk door te voeren.

Het is bijna onmogelijk om bij ziekte of afwezigheid goede leerkrachten te vinden. Het gebeurt dan ook regelmatig dat er geen vervangers voorhanden zijn. Indien er wel een is, voldoet deze meestal niet aan de gewenste basis kwaliteit.

Geen thuiszitters

Het onderwijs is nog onvoldoende in staat om voor alle leerlingen een onderwijspakket op maat aan te bieden. De oorzaak is deels terug te voeren op hoe het onderwijssysteem is georganiseerd. Een onderwijsaanbod voor leerlingen moet passen binnen de huidige organisatievormen; de leerling volgt als het ware de mogelijkheden binnen het (onderwijs)systeem. Het aanbod voor de leerling dient centraal te staan, waarna de organisatie vorm krijgt. Onderwijs vindt niet uitsluitend in een schoolgebouw plaats. Leren en ontwikkelen kan op velerlei manieren en plaatsen. Dat geldt ook voor thuiszitters. Daarmee is niet gezegd dat thuiszitter thuis onderwijs kunnen volgen. Kinderen moeten naar school! Het samenstellen van een onderwijsaanbod, dat ook voorziet in de begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling van het kind en mogelijk ook de begeleiding van ouders in hun opvoedkundige taken, is een passend alternatief. Het thuiszittersprobleem is niet uitsluitend een probleem op school. Het is ook geen probleem dat zich onzichtbaar manifesteert. Preventie kan veel voorkomen en kost minder! Een opdracht voor onderwijs, zorg en ouders.

Betere afstemming onderwijs en zorg

De afstemming tussen onderwijs en zorg verdient nog aandacht. Beide sectoren hebben de afgelopen jaren grote veranderingen ondergaan en waren zoekende in hun positie en afstemming met en tussen andere sectoren. Onduidelijkheid in de rolverdeling en regievoering heeft ertoe geleid dat ouders 'shopgedrag' vertonen. Ook in situaties waar de bescherming of belangen van het kind in het geding zijn, is er nog te weinig daadkracht of wordt er te weinig gebruik gemaakt van de doorzettingsmacht. De oorzaak is niet uitsluitend terug te voeren op de grote veranderingen. De inhoudelijke kennis en professionele attitude laat ook regelmatig te wensen over.

Wat gaat er beter dan voor de invoering van passend onderwijs?

Passend onderwijs heeft zeker belangrijke en noodzakelijke veranderingen in gang gezet. Door Passend onderwijs is meer aandacht en zorg voor leerlingen binnen het reguliere onderwijs die in het verleden naar het speciaal onderwijs werden verwezen. De afstemming en samenwerking tussen het speciaal en regulier onderwijs krijgt meer vorm en inhoud. Een tweetal voorbeelden die in de dagelijks praktijk zichtbaar zijn. Het effect op de kwaliteit van het onderwijs is vooralsnog nihil en het aantal zorgleerlingen neemt niet af, maar verplaatst zich.

Er is wel een duidelijk breder besef en urgentiegevoel om het onderwijs anders te organiseren. Dit is mede ook ingegeven door de maatschappelijke, economische en technologische veranderingen.

Wat gaat er slechter? Waar loopt u tegenaan?

Passend onderwijs zorgt voor een andere groepsdynamiek binnen het regulier onderwijs. De leerlingen die voorheen naar het speciaal onderwijs werden verwezen, blijven langer op een reguliere school. De verschillen tussen leerlingen in leerstijlen en ontwikkelingsvraagstukken zijn toegenomen in een onderwijssysteem dat hierin onvoldoende is meegroeid of is doorontwikkeld. Daarbij is de acceptatie van veel ouders niet in lijn met de consequenties en effecten van passend onderwijs. De aandacht voor gedrag en gedragsproblemen is toegenomen hetgeen het leerklimaat beïnvloedt. Voor de ene een afspiegeling van de maatschappij en dus een reële voorbereiding op een plek in de samenleving en voor de ander een voortdurende verstoring van de veiligheid en het pedagogisch klimaat. Al met al een neveneffect waarmee het onderwijs worstelt.

Wat moet er gebeuren om het stelsel te verbeteren?

'Het doel van passend onderwijs is om voor álle kinderen een zo passend mogelijke plek te realiseren. Om onderwijs te bieden dat leerlingen uitdaagt, dat uitgaat van hun mogelijkheden en rekening houdt met hun beperkingen. Kinderen gaan, als het kan, naar het regulier onderwijs. Dichtbij huis en in een vertrouwde omgeving. Het speciaal onderwijs blijft bestaan voor kinderen die daar het best op hun plek zijn. Zo worden alle leerlingen zo goed mogelijk voorbereid op een vervolgopleiding en op een plek in de samenleving'.

Passend onderwijs is meer dan het plan van aanpak nu beoogt. De bovenstaande formulering geeft meer dan voldoende ruimte om in een breder en vollediger perspectief naar passend onderwijs te kijken. Het onderwijssysteem moet om. Er zijn tal van goede initiatieven en denkrichtingen, er is voldoende ambitie, wil en inzet. In de basis zijn er nog te weinig fundamentele veranderingen, waardoor het onderwijs beter aansluit op 'een plek in de samenleving' in het algemeen en de ontwikkeling van kinderen in het bijzonder in een wereld die kantelt

Triangelstraat 156-158
3822 DJ Amersfoort
033 7370645
www.davincieemland.nl

in een tijdperk met maatschappelijke, economische en technologische veranderingen. De blokkerende en belemmerende factor is de overmatige controle en toezicht op de strategische, tactische en operationele uitvoering.

Eenzijds is er meer beleidsruimte nodig om onderwijs passender te maken. Anderzijds vragen maatschappelijke, economische en technologische veranderingen voor verregaande gestuurde innovatie. Ontregel de bureaucratie en stel geormerkte innovatiebudgetten beschikbaar. Passend onderwijs kan na 2020 worden voortgezet vanuit een breder perspectief.

Rene Stallinga

Amersfoort, 26 juni 2018